

KTH:s riskanalys 2023 - intern styrning och kontroll

Inledning

I rapporten redovisas resultatet av ledningens riskanalys 2023. I rapporten beskrivs även förordningar och beslut som formar den process för intern styrning och kontroll som statliga myndigheter och universitet ska svara för och som riskanalysen är en del av.

Rapporteringen är indelad i åtta områden för strategiska frågor och risker i förhållande till KTH:s nya vision och mål för 2024-2028 och för universitetets uppdrag och åtaganden generellt. För varje område finns en kontext om faktorer som kan påverka extern och intern styrning, risker och möjligheter.

Rapporten ingår som ett kompletterande underlag för universitetsstyrelsens bedömning av huruvida den interna styrningen och kontrollen har varit betryggande under 2023. Bedömningen görs i samband med årsredovisningen.

Innehåll

Intern styrning och kontroll	3
Ansvar och uppgifter inom intern styrning och kontroll	3
Riskanalys – identifiera, värdera och hantera risker	3
Förebygga korruption och oegentligheter	4
Övriga risk- och sårbarhetsanalyser	4
Intern styrning och organisation	5
Finansiering och ekonomi i balans	6
Campus, lokaler och infrastrukturer.....	7
<i>Nationellt centrum för livsvetenskaplig forskning (SciLifeLab)</i>	7
Kompetensförsörjning och arbetsmiljö	9
Forskning – inriktning och kvalitet	11
Utbildning – utbud och kvalitet	12
Stödverksamhet – nytta och kvalitet	13
Säkerhet, dataskydd och krisberedskap	14
Bilaga Beskrivning av gradering – riskvärdering.....	15
Bilaga Tabell KTH:s risker 2023 – från högsta till lägsta riskvärde	16

Intern styrning och kontroll

Förordningen (2007:603) om intern styrning och kontroll (FISK) anger att det ska finnas en process för intern styrning och kontroll som ska säkerställa att statliga myndigheter med rimlig säkerhet fullgör sina uppgifter, uppnår verksamhetens mål och uppfyller kraven i 3 § myndighetsförordningen (2007:515). De så kallade myndighetskraven innebär att verksamheten ska bedrivas

- på ett effektivt sätt,
- enligt gällande rätt och de förpliktelser som följer av Sveriges medlemskap i EU,
- så att myndigheten hushållar väl med statens medel,
- och så att verksamheten redovisas på ett tillförlitligt och rättvisande sätt.

Ansvar och uppgifter inom intern styrning och kontroll

Av FISK och av 2 kap. 2 § högskoleförordningen (1993:100) framgår att styrelsen ska säkerställa att det finns en intern styrning och kontroll som fungerar på ett betryggande sätt, och att det finns en god intern miljö som skapar förutsättningar för en väl fungerande process för intern styrning och kontroll. Styrelsen ska i anslutning till underskriften i årsredovisningen lämna en bedömning av om den interna styrningen och kontrollen har varit betryggande. Från verksamhetsåret 2024 gäller också att man lämna en redovisning av vad som legat till grund för bedömningen.¹

Den interna styrningen i form av ansvarsfördelning och mandat framgår av arbets- och delegationsordningar. För tillämpning av olika krav som följer av KTH:s roll som myndighet och universitet finns interna regelverk och riktlinjer.

Ansvar för intern styrning och kontroll är integrerat med ansvaret för budget, verksamhetsplanering och uppföljning. Enligt KTH:s arbetsordning ansvarar rektor inför styrelsen för att det finns en process för intern styrning och kontroll och att den interna styrningen och kontrollen systematiskt och regelbundet följs upp och bedöms. Enligt KTH:s delegationsordning ansvarar universitetsdirektören för att det finns en väl fungerande process för intern styrning och kontroll inom verksamhetsstödet. Skolchefen ansvarar för att det finns en väl fungerande process för intern styrning och kontroll inom skolans verksamhet.

Under 2024 kan det finnas anledning för styrelsen att ange riktlinjer för arbetet med intern styrning och kontroll samt riskanalys på motsvarande sätt som förekommer vid flera universitet. De riktlinjer som beslutades för KTH 2008 är inte längre aktuella och tillämpbara.

Riskanalys – identifiera, värdera och hantera risker

Enligt FISK ska en riskanalys göras i syfte att identifiera omständigheter som utgör en väsentlig risk för att myndigheten inte kan fullgöra sina uppgifter, uppnå verksamhetens mål och uppfylla kraven på effektivitet och rättssäkerhet. Riskanalysen och de åtgärder som vidtas med anledning av analysen ska dokumenteras i den utsträckning som är nödvändig för myndighetens uppföljning och bedömning av om den interna styrningen och kontrollen är betryggande. Riskanalysen ska vara uppdaterad för att säkerställa att den omfattar aktuella omständigheter som utgör en väsentlig risk.

KTH följer en grundmodell för riskanalys med riskidentifiering, riskvärdering och riskhantering, som utgår från Ekonomistyrningsverkets (ESV) föreskrifter, allmänna råd och information. KTH:s riskhanteringen är integrerad i beslut och proaktiva insatser för verksamheten som direkt eller indirekt

¹ Förordningen (2000:605) om årsredovisning om årsredovisning och budgetunderlag, ESV föreskrifter och allmänna råd, ESVFA 2023:6.

även motverkar risker och negativa konsekvenser. Ansvaret för att följa upp genomförande och effekter av beslut och åtgärder, och därmed även riskhantering, följer med verksamhetsansvar i övrigt.

KTH:s riskanalys 2023 har utgått från en övergripande bedömning av vilka faktorer som kan få en större inverkan för verksamheten kommande år i förhållande till KTH:s mål, uppdrag och strategier för perioden 2024-2028. KTH har under 2023 fått en ny styrelse och leds av en ny rektor med en förändrad ledningsstruktur, vilket också har lett till nya inriktningsbeslut och prioriteringar.

Riskanalysen är indelad i åtta områden med strategiska frågor för vilka även kan finnas risker. Identifierade och värderade risker redovisas per område i rapporten. För varje område onämnds interna eller externa beslut och omständigheter som styr eller påverkar verksamheten, vilket även kan innebära riskhantering.

KTH-gemensam riskanalys har genomförts med rektors utökade ledningsgrupp. Det har resulterat i totalt 29 risker, varav 16 nya. Tolv risker, varav sex nya, som värderats som väsentliga har rapporterats i KTH:s årsredovisning till regeringen.

Nivåer	Värde* intervall	Antal	Område	Antal
Högsta nivå	12-16	1	Intern styrning och organisation	1
Högre nivå	9-11,9	11	Finansiering och ekonomi i balans	4
Medelnivå	6-8,9	17	Campus, lokaler och infrastrukturer	3
Totalt		29	Kompetensförsörjning och arbetsmiljö	7
			Forskning – inriktning och kvalitet	3
			Utbildning – utbud och kvalitet	3
			Stödverksamhet – nytta och kvalitet	4
			Säkerhet, dataskydd och krisberedskap	4

* Värde 9 – 16 = väsentliga risker
Värde < 6 beaktas inte/utgår (ej risk)

Förebygga korruption och oegentligheter

Processen enligt FISK ska förebygga att verksamheten utsätts för korruption, otillbörlig påverkan, bedrägeri och andra oegentligheter. Exempel på riskområden är rekrytering, upphandling och inköp, ut- och inbetalningar, informationshantering och forskningsverksamhet. KTH förebygger med information och utbildning, och har en planerad åtgärd för att införa ett samordnande stöd för hantering av korruption och oegentligheter från 2024.

Statskontoret har i december lämnat en slutrapport för ett treårigt regeringsuppdrag om att främja myndigheternas arbete mot korruption, med förslag på hur regeringen kan stärka myndigheternas arbete.

Övriga risk- och sårbarhetsanalyser

Utöver FISK finns ett antal lagar och förordningar som ställer krav på att analysera risker för inom t.ex. arbetsmiljö, kompetensförsörjning, miljöledning, internrevision, säkra betalningar, anslagsprognos, risk för skada och förlust, säkerhetsskydd och krisberedskap.² Det återstår för KTH att införa återkommande risk- och sårbarhetsanalyser. Den övergripande riskanalys som görs inom KTH:s miljöledningssystem är samordnad med riskanalysen enligt FISK.

²

arbetsmiljölagen (1977:1160)

anslagsförordning (2011:223)

internrevisionsförordning (2006:1228)

förordning (1995:1300) om statliga myndigheters riskhantering

förordning (2009:907) om miljöledning i statliga myndigheter

förordning (2011:211) om utlåning och garantier

säkerhetsskyddsförordning (2018:658)

förordning (2015:1052) om krisberedskap och bevakningsansvariga myndigheters åtgärder vid höjd beredskap

förordning (2017:170) om statliga myndighetens betalningar och medelsförvaltning

Intern styrning och organisation

Risk för / att	Värde 2023
parallella förändringar och reformer kan medföra instabilitet och få oförutsedda konsekvenser NY	8,1

För området finns en ny risk som har värderats till medelnivå. Tre tidigare risker hamnade under gränsvärdet 6, och har därmed utgått. De tre gällde den interna miljön, för ledarskap, efterlevnad och beslutsprocesser – för vilka man uppenbarligen bedömer att förutsättningarna har förändrats i rätt riktning.

Under 2023 har införts en ny ledningsstruktur med delvis förändrade processer för strategisk planering och uppföljning. Det har också lett till beslut av styrelsen med inverkan på styrning och organisering kommande år; en ny vision med mål för 2024-2028, införande av fakultetsnämnder vid skolorna samt beslutet omlokalisering av verksamheter i Kista och Södertälje.

Kvalitetssystemet, som driver flera processer inom kärnverksamheten, är under omstöpning. Från 2024 gäller nya former för systematiskt kvalitetsarbete inom utbildning vid KTH, med en ny riktlinje som tagits fram av fakultetsrådet och kvalitetssamordnare. UKÄ kommer under 2024 ge förslag på hur det nationella kvalitetssäkringssystemet kan utvecklas för att ytterligare stärka kvalitet och främja excellens inom svensk högre utbildning.

Från 2023 är verksamhetsstödet samlat i en gemensam organisation med sakavdelningar och avdelningar för skolornas verksamhetsstöd, i linje från universitetsdirektören till avdelningschefer. En ny säkerhetsavdelning är under uppbyggnad under ledning av en säkerhetschef tillika säkerhetsskyddschef.

Portföljstyrningen för utveckling av IT-verksamheten med delportföljer för utbildning, forskning och administration som infördes 2022 utvecklas vidare.

KTH:s verksamhet har ett miljöledningssystem, i enlighet med förordningen om miljöledning (2009:907) i statliga myndigheter, inom vilket genomförs årliga intern och externa miljörevisioner. KTH:s miljöledningssystem är miljöcertifierat enligt den internationella miljöledningsstandarden ISO 14001.

En förnyad debatt om akademisk frihet har föranlett att Sveriges universitets och högskoleförbund (SUHF), Sverige universitetslärares förbund (SULF) och Sveriges förenade studentkårer (SFS) gjort ett gemensamt uttalande för grundlagsskydd av högre utbildning och lärosätenas autonomi. KTH och andra lärosäten har besvarat en remiss från UKÄ om hur man värnar den akademiska friheten.

Finansiering och ekonomi i balans

Risk för / att	Värde 2023
det saknas basfinansiering för fasta tjänster för undervisning och forskning	12,3
högt beroende av stora privata forskningsfinansiärer inom vissa områden under längre perioder	10,5
obalans mellan anslagsfinansierad forskning och externfinansierad forskning med krav på samfinansiering ny formulering	10,2
outvecklade ekonomi- och verksamhetsstyrning försvårar hantering av resursfördelning, myndighetskapital och ett hållbart resursnyttjande NY	8,7

Tre tidigare risker om finansiering har fått förhöjda riskvärden och en har hamnat på den högsta nivån. En ny risk som hamnar strax under den högre nivån visar på svårigheter att i praktiken styra ekonomi och resurser. Under året har frågor om ekonomi i balans och resursfördelningsmodeller hamnat i fokus.

Inom ekonomiområdet finns generellt också en riskbild i form av risk för utbetalningsbedrägerier, forskningring, penningtvätt m.m. Riskerna motverkas genom kontroller till exempel vid in- och utbetalningar och kontroller vid inköp och upphandling.

Styrelsen har beslutat om en ny resursfördelningsmodell för utbildning på grundnivå och avancerad nivå inom KTH. Denna förändring, som kan följas av fler framöver, är ett resultat av en omfattande översyn av KTH:s resursfördelningsmodell under ledning av en särskild utredare. Från 2024 bereds prioritering av samfinansiering mellan satsningar som beviljats extern finansiering genom en av rektor nyinrättad beredning för forskningssatsningar.

Rektor har beslutat om åtgärder för en ekonomi i balans, samt om verksamhetsplan för resursfördelning 2024 och interna takbelopp som utgår från skolornas dimensionering av utbildningen för kommande år. Underskottet har minskat något under 2023 med lägre personal- och lokalkostnader.

KTH har ett pågående internt projekt för att införande av ett systemstöd för verksamhetsplanering och ekonomistyrning, som syftar till att underlätta för och stödja ledningen och verksamheten att utföra sina uppdrag och nå sina mål.

Regeringen har i budgetpropositionen för 2024 föreslagit en höjd ersättningsnivå en höjning av ersättningsbeloppen för utbildningar inom naturvetenskap och teknik.

Utredningen för en ny myndighetsstruktur för finansiering av forskning och innovation har föreslagit i sitt slutbetänkande att tre nya myndigheter inrättas: Vetenskapsmyndigheten, Myndigheten för strategisk forskning och Innovationsmyndigheten. Samtidigt föreslår den att de nuvarande myndigheterna Formas, Forte, Vetenskapsrådet och Vinnova avvecklas och att den externa forskningsfinansieringen vid Energimyndigheten upphör.

Campus, lokaler och infrastrukturer

Risk för / att	Värde 2023
prioritering av lärandemiljöer uteblir p.g.a besparingar NY	9,9
omlokalisering för att minska kostnader på sikt medför kritik, oro och konflikter NY	6,2
det saknas långsiktig och strategisk hantering av forskningsinfrastrukturer NY (återkommit)	6,2

Utvecklingen av lärandemiljöer är prioriterad enligt principer och programmet för Framtidens utbildning. Det finns en risk på högre nivå att besparingar hindrar denna utveckling. Den högst värderade risken från 2022 om låg egenkontroll av lokalkostnader har utgått som en konsekvens av det inriktningsbeslut som tagits att avveckla lokaler och flytta vissa verksamheter från Kista till KTH campus och Södertälje till Flemingsberg. En ny risk har identifierats för att beslutet kritiseras. Hanteringen av forskningsinfrastrukturer har fått ett lågt riskvärde.

KTH har i inspelet till forskningsproposition föreslagit att vinsten från Akademiska hus återförs till lärosätenas kärnverksamhet, och att Akademiska hus får ett samhällsuppdrag som motverkar marknadshyressättning.

Forskningsinfrastrukturer som KTH nyttjar och/eller medverkar till nationellt och internationellt tas återkommande upp i KTH:s budgetunderlag och i årets inspel till forskningspropositionen. Till dessa hör även SciLifeLab, för vilket KTH efterlyser en ökad långsiktig finansiering.

Nationellt centrum för livsvetenskaplig forskning (SciLifeLab)

En beskrivning av förutsättningar och risker för SciLifeLab – och utifrån KTH:s perspektiv – har, liksom föregående år, inhämtats från SciLifeLab:s verksamhetsstöd.

SciLifeLab är ett nationellt centrum för molekylära biovetenskaper vid KTH. Centrumet leds av en styrelse³ och drivs av KTH, Karolinska Institutet (KI), Stockholms universitet och Uppsala universitet enligt en fyrpartsöverenskommelse mellan lärosätena. För Campus Solna finns en trepartsöverenskommelse mellan KTH, Karolinska Institutet och Stockholms universitet. Nya överenskommelser gäller från 2022, då också togs beslut om en ny arbetsordning för SciLifeLab. Styrelsen för SciLifeLab utarbetar förslag till budgetunderlag och årsrapport som beslutas av styrelsen för KTH.

Rektorerna för de fyra grundande universiteterna träffas en gång i kvartalet tillsammans med den nationella ledningen för SciLifeLab. Universitetsdirektörerna från de fyra grundande universiteterna träffas regelbundet kring operativa frågor.

De legala förutsättningarna innebär att SciLifeLab inte kan ingå som egen part i samarbeten eller upprätta kontrakt. Det medför svårigheter men är samtidigt den konstruktion som regeringen har valt och som möjliggör för KTH och övriga lärosäten att ingå i och leda verksamheten tillsammans. Det föreligger en övergripande risk för att SciLifeLab, som ett samarbete mellan flera lärosäten, inte kan möta förväntningarna på den nationella infrastrukturens roll för den livsvetenskapliga sektorn.

³ Förordning 2013:118 om Nationellt centrum för livsvetenskaplig forskning.

Under 2023 har verksamheten inom ett av Knut och Alice Wallenbergs Stiftelse finansierat tolvårigt forskningsprogram för Data-Driven Life Science (DDL) utvecklats. För KTH och andra parter innebär det att konkurrensen om de mest meriterade forskarna ytterligare ökar och att det kan uppstå kompetensbrist.

Under 2023 har risken för brist på lokaler och behov av ökad kapacitet för verksamheten uppmärksammas. Brist på lokaler kan leda till sämre förutsättningar för nyrekryterade forskargrupper, missnöje och i förlängningen en risk för sänkt attraktivitet för dessa grupper. 2023 beslutades om ett projektdirektiv i syfte att utreda möjligheten att KTH tar över vissa hyresavtal med Akademiska hus från KI, och möjlighet att förhyra ytterligare hus på Campus Solna.

Internrevisionen vid KTH har granskat KTH:s avtals- och avgiftshantering för verksamhet inom SciLifeLab. Det har föranlett åtgärder som innebär att de fyra universiteten gemensamt utreder vilken regeltillämpning som gäller för statsstöd och konkurrenslagstiftning. Det gäller även behandlingen av personuppgifter och personuppgiftsansvaret mellan universiteten. KTH ska kontrollera hur de avgiftsbelagda tjänsterna som KTH utför inom SciLifeLab hanteras. Verksamhetsstödet för avtals- och avgiftshantering ska förstärkas. SciLifeLab har under 2023 publicerat en Code of Conduct.

En utredning om verksamhetsstödet för SciLifeLab har inletts 2023 med extern utredare för att tydliggöra roller, uppdrag, beslutsmandat och ansvarsfördelning med syftet att minska risken och sårbarheten för verksamheten.

En utökad samordning av IT inom SciLifeLab har minskat risken för parallella system och möjliggör ett helhetsgrepp för IT-lösningar. En omfattande och datatung verksamhet som SciLifeLab förutsätter robusta system för hantering och lagring av data, samt tydliga processer för riskanalys och incidenthantering. Ett projekt för incidenthantering och kommunikation pågår.

Kompetensförsörjning och arbetsmiljö

Risk för / att	Värde 2023
utökade uppdrag och uppgifter orsakar överbelastning och stress, särskilt vad gäller lärare och doktorander	10,6
bäst meriterade lärare och forskare inte kan rekryteras eller behållas, särskilt när det gäller kvinnor och inom spetsforskning	9,1
arbetsätt och strukturer utgör hinder för kvinnors meritering och ledarskap	8,1
utmaningar med obalanserad sammansättning av forskare, fakultet och adjunkter NY	7,6
arbetsmiljöproblem vid omorganisering och förändringar NY	7,5
JML-arbete nedprioriteras och försvagas NY	7,3
otillräckligt arbets- och studiemiljöarbete – psykosocial och fysisk arbetsmiljö/labbmiljöer ny formulering	7

Risken för överbelastning ligger kvar på den högre nivån. Ytterligare fyra risker handlar om arbetsmiljö, arbetsätt och JML-arbete. Risken för att inte få den bästa fakulteten har höjts, och en utmaning gällande sammansättningen av personal har tillkommit. Av de åtta områdena i denna rapport har detta flest risker, men flertalet är på medelnivå.

Arbetstagarorganisationerna framhåller att den sammantagna riskbilden avser flera grundläggande förutsättningar för att bedriva högkvalitativ utbildning och forskning på det sätt som KTH avser. Det påkallar ett aktivt ledarskap och gemensamt arbete för att uppnå en stabil, välfungerande verksamhet och intern miljö.

KTH har tillsammans med arbetstagarorganisationerna infört en universitetsövergripande anonym medarbetarundersökning med syftet att undersöka arbetsmiljön. Enkäten görs kvartalsvis och resultatet ska presenteras av chefen för arbetsgruppen, för att besluta om prioriterade områden och åtgärder.

Internrevisionen har granskat både rekrytering och aspekter på fysisk arbetsmiljö – då gällande hantering av anmälningar och hot och våld. Styrelsens beslutade åtgärder inom rekrytering berör i första hand administrativ personal – dit även forskare och forskningsingenjörer hör, men tar även upp forskarstudier. Införandet av en handlägningsordning 2023 för ärende om indragning av handledning och andra resurser kan bidra till rättssäkerhet och klargöra vissa villkor för forskarstudier.

Inom arbetsmiljöarbetet ska åtgärder vidtas för att fullfölja tilldelningen av arbetsmiljö- och studieansvar inom hela organisationen. Den nya säkerhetsavdelningen tar över uppgifter för den fysiska arbetsmiljön.

Kompetensförsörjning i bred mening, att rekrytera, behålla och avveckla kompetens och personal kommer påverka många processer och olika personalkategorier, både vad gäller behov, resurser och regelverk. Det övergripande regelverket utgörs av KTH:s anställningsordning, som styrelsen beslutar om, och en riktlinje för anställningsordningen. KTH är anslutet till den europeiska stadgan EU Charter & Code for Researchers. Stadgan omfattar principer inom fyra områden, varav ett är rekrytering. Stadgan gäller för alla nivåer av forskande och undervisande personal från doktorander till

professornivå, och inbegriper en obligatorisk process för hur det enskilda lärosätet ska implementera stadgan.

Inom ramen för miljöledningssystemet har en risk identifierats för att inte uppnå målet om kompetensförsörjning inom hållbar utveckling, då det inte systematiskt beaktas vid rekrytering, befordran eller i kompetensutvecklingsinsatser.

UKÄ har under 2023 avslutat ärendet gällande kallelseförfarandet till professor, efter att styrelsen slutredovisat KTH:s åtgärder.

Införandet av fakultetsnämnder på skolnivå innebär att fler inom fakulteten arbetar med den kollegiala styrningen, och att ledningsstruktur och ledningsstöd vid skolorna förändras.

Forskning – inriktning och kvalitet

Risk för / att	Värde 2023
antalet doktorander minskar NY	10,9
politiska beslut förändrar forskningsområden NY	10,6
oförändrat hög miljöpåverkan från tjänsteresor NY	7,4

Utöver de återkommande risker som finns för forskningens finansiering och infrastrukturer (se områden ovan) har tre olikartade risker identifierats. Doktorandernas betydelse för att bedriva forskning och forskningsprojekt framgår av risken att de kan bli allt färre. Politisk styrning av forskning uppfattas som en påtaglig risk. Det finns en risk att KTH:s klimatmål att minska utsläpp inte kan nås till följd av ett omfattande resande främst inom forskningsverksamheten. Detta framgår av redovisningen inom miljöledningsarbetet och av forskningsprojekt. En kartläggning inom KTH har visat omfattningen av flygresor är på nivån som för ett multinationellt bolag.

På uppdrag av rektor har genomförts en översyn av det stora antal forskningssatsningar som pågår inom KTH i form av forskningscentrum, plattformar, strategiska partnerskap, forskningsinfrastrukturer och strategiska forskningsområden. I uppdraget har ingått att inventera de olika satsningarna och hur de fungerar och finansieras. Förslag som tas vidare från översynen om hur KTH kan få ut mer av satsningarna, förändrade arbetssätt och hur centrala resurser kan användas kommer beredas från 2024 av en nyinrättad beredning för forskningssatsningar.

KTH har anslutit sig till Coalition for Advancing Research Assessment (CoARA). CoARA, grundades januari 2022, och drivs av flera europeiska aktörer (Science Europe, European University Association EUA och EU-kommissionen). Syftet med CoARA är att förbättra forskningens kvalitet, effektivitet och genomslagskraft. Inom ett år från att avtalet har signerats åtar sig KTH att redovisa hur man arbetar utifrån CoARAs principer för att utveckla eller revidera KTH:s kriterier, arbetssätt och processer. Inom fem år ska KTH kunna påvisa resultat i förhållande till uppsatta mål.

Internrevisionen har granskat och funnit brister den ekonomiadministrativa hanteringen av externfinansierade forskningsprojekt. Utveckling av det administrativa stödet för forskningsprojekt är ett prioriterat område i verksamhetsplanen för verksamhetsstödet kommande år.

Riksrevisionen har genomfört en granskning av KTH:s och andra lärosätens arbete för att skydda forskningsdata och konstaterat brister. KTH har utbildning för forskare i Open Science and Research Management, samt riktlinjer och stöd för hantering av forskningsdata. Under 2023 har KTH lanserat en ny kurs i Etik och god forskningssed till stöd för forskare, och för att öka kunskapen om lagkraven för etikprövning. Det har pågått en debatt om etikprövningslagen, och regeringen har tillsatt en utredning om undantag från kravet på etikgodkännande för viss forskning och regleringen av tillsyn.

KTH och Chalmers tog 2019 initiativ till ett Klimatramverket för lärosäten som 2022 gick över i Klimatnätverket. Klimatnätverket stöds av SUHF och leds av Sveriges lantbruksuniversitet (SLU), med finansiering från Vinnova och Formas. En fokusgrupp inom Klimatnätverket är inriktad på tjänsteresor och arbetar med att ta fram en metod för att beräkna utsläppen på likartat sätt. Idag saknas kvalitetssäkrade och jämförbara data (från t.ex. resebyråer) för att göra jämförelser mellan lärosätena.

Kungl. biblioteket har ett uppdrag från regeringen att ta fram nationella riktlinjer för öppen vetenskap, vilket ska redovisas i januari 2024.

Utbildning – utbud och kvalitet

Risk för / att	Värde 2023
besparingar begränsar läraktiviteter och kvalitetsutveckling för framtidens utbildning NY	11,6
genomströmningen och andelen examinerade studenter är för låg	8,4
bristande samordning av kursutbud och resursnyttjande inom och mellan skolor NY	6,8

Inom utbildningsområdet ser man att ekonomisk åtstramning kan bli ett hinder för att genomföra prioriterade läraktiviteter och kvalitetsutveckling för framtidens utbildning, med en risk på högre nivå. Riskvärdet för låg genomströmning har ökat något. En ny risk pekar på behovet av bättre samordning inom och mellan skolor. En tidigare risk för förändringsovilja har värderats under gränsvärdet och utgår, vilket tyder på en positiv förändring i attityder.

Framtidens utbildning är ett förändringsprogram för att vidareutveckla KTH:s utbildningsutbud, undervisning, infrastruktur och processer både för grund-, avancerad- och forskarnivå och för livslångt lärande. Det utgår från 13 principer som beslutades av rektor 2022 för utvecklingen av KTH:s utbildningar. Ett flertal projekt för Framtidens utbildning har startas 2023 och genomförs av KTH:s skolor eller andra organisatoriska enheter inom eller relaterade till KTH. Tre större teman har identifierats: programutveckling, hållbarhet och digitalisering.

I planeringsförutsättningar för 2023–2025 har universitetsstyrelsen beslutat att antalet helårsstudenter inom anslagsfinansierad vidareutbildning ska öka årligen. (Se även området Finansiering och ekonomi i balans).

Inom utbildningsområdet finns ett flertal riktlinjer och beslut som uppdateras kontinuerligt. Rektor har beslutat om lokal examensordning, studieavgiftens storlek och om riktlinje om utbildningens organisation, och om riktlinje om utbildning om forskarnivå. Ett nytt uppdrag gäller införande av anonym examination, som innebär att anonymisering av provsvar delvis ska kunna införas under 2024.

Med den nya riktlinjen om kvalitetssystem för utbildning vid KTH ska det finnas förutsättningar för att följa upp verksamheten för att identifiera styrkor och svagheter, att definiera utvecklingsområden och att följa upp vidtagna åtgärder och utvecklingsaktiviteter. Kvalitetssystemet ska vara resurseffektivt, ur både ett personellt och ett ekonomiskt perspektiv.

Universitetskanslersämbetet (UKÄ) startade under 2023 en pilotgranskning av uppdragsutbildningen vid universitet och har därefter meddelat att man kommer inleda en fördjupad granskning av uppdragsutbildning vid svenska lärosäten.

Regeringen har i budgetpropositionen för 2024 föreslagit ökade resurser för omställningsstudiestödet.

Stödverksamhet – nytta och kvalitet

Risk för / att	Värde 2023
kompetensbrist inom stödområden NY	9,9
förväntningar på verksamhetsstödet tillgänglighet och nytta inte kan tillgodoses med minskade resurser NY	9,3
behovet av investeringar och IT-kompetens för digitalisering och funktionella IT-system överskrider interna resurser	9
merarbete och låg kvalitet på data och rapporter från föråldrade IT-system	8,9

Tre väsentliga risker, varav två nya, visar på behovet ett effektivt verksamhetsstöd med rätt kompetenser, och behov av IT-investeringar. Efterfrågan på bra verksamhetsdata för analyser och beslutsunderlag riskerar att inte kunna mötas.

Verksamhetsutvecklingen av verksamhetsstödet vid KTH (VS) pågår sedan våren 2021 med stöd av programmet för ett gemensamt och samordnat verksamhetsstöd. Programmets arbete planeras att pågå fram t.o.m. september 2026. Arbetet utgår från den indelning i sju övergripande stödområden som beslutades våren 2022 och anpassas framåt utifrån målen för respektive område, och med följsamhet till pågående utvecklingsinitiativ. Det handlar t.ex. om ledningsstöd för de nya fakultetsnämnderna, verksamhetsstöd för Framtidens utbildning, stöd för ekonomistyrning och för nya modeller för resursfördelning, för lokalförsörjning samt om ett ev. förändrat stödbehov efter översyn forskningssatsningar – områden som tas upp i verksamhetsplanen för VS 2024-2026.

I verksamhetsplanen tas även upp utveckling av en ledningsprocess för strategisk kompetensförsörjning inom verksamhetsstöd samt former för samordnad bemanning. Hit hör även en korrekt hantering av arbetsledningsrätten samt att tjänster för teknisk-administrativ personal ska utlysas, vilket är åtgärder som beslutats efter internrevisionens granskning av rekrytering.

Ett inriktningsbeslut har tagits för att all personal inom HR, ekonomi och kommunikation samorganiseras inom respektive område under 2024. Förändringar medför ett stort behov av löpande ekonomisk uppföljning för att kunna revidera budget inom VS organisation.

Säkerhet, dataskydd och krisberedskap

Risk för / att	Värde 2023
negativ inverkan på verksamheten av konflikter, osäkerhet och våld i Sverige och omvärlden NY	7,4
eftersatt och bristande säkerhetsskydd NY	7,2
låg säkerhetskultur ny formulering	7,2
IT-system och informationshantering utsätts för svåra störningar, skada eller förlust av information	7,2

Fyra risker, varav två nya, ligger alla på medelnivå. En risk visar att KTH måste förhålla sig aktivt till inverkan på verksamheten från konflikter och våld i omvärlden. Den största förändringen mot 2022 är att KTH nu har en säkerhets/säkerhetsskyddchef och organisering för samordnat säkerhetsarbete, vilket innebär att två tidigare har utgått. Riskhanteringen för säkerhet kommer ändå fortsätta för att åtgärda brister och för att förändra arbetssätt och beteenden inom hela KTH.

I verksamhetsplanen för VS 2024 prioriteras samordning av labb- och biosäkerhetsarbete, krisorganisation och kontrollsystem för tillträde till KTH:s lokaler. Internrevisionens har i en granskning 2023 om hot och våld (se ovan område Kompetensförsörjning och arbetsmiljö), tagit upp brister kopplat till bl.a. passersystemet och beställda säkerhetstjänster.

I regleringsbrevet för universitet och högskolor 2022 och 2023 fick lärosätena i uppdrag att lämna en övergripande redogörelse för hur man arbetat för att utveckla sin informationssäkerhet och för hur man planerar för att möta framtida behov. Arbetet för ett ledningssystem för informationssäkerhet har flyttats över till den nya säkerhetsorganisationen inom KTH. Som nämnts ovan (se område Forskning – inriktning och kvalitet) har Riksrevisionens granskat lärosätens hantering av forskningsdata och funnit brister.

För KTH och andra lärosäten är ansvarsfull internationalisering ett viktigt arbete, och där vissa delar också direkt berör säkerhetsbedömningar kopplade till internationella samarbeten. Regeringen har gett Universitets- och högskolerådet (UHR), Vetenskapsrådet och Vinnova i uppdrag att ta fram vägledande nationella riktlinjer för internationella samarbeten inom högre utbildning och forskning, och förslag på stöd för kunskaps- och erfarenhetsutbyten mellan lärosäten och statliga forskningsfinansiärer m.fl. organisationer. UHR ska samordna uppdraget.

Utbildningsdepartementet har tillsatt en utredare som ska se över hur det kan säkerställas att det finns kompetens om säkerhetsfrågor i de statliga universitetens och högskolornas styrelser.

Bilaga Beskrivning av gradering – riskvärdering

Riskvärderingen har genomförts med mentometer med rektors utökade ledningsgrupp, som består av rektor, prorektor, skolchefer, universitetsdirektör, biträdande universitetsdirektör, vicerektorer för forskning, utbildning och internationalisering, dekanus, prodekanus och THS:s ordförande.

Vid värderingen används en skala 0-4 för sannolikhet (S) resp. konsekvens (K). Efter värderingen genereras resultatet i en tabell på decimalnivå för de två olika faktorerna som multiplicerat ger riskvärdet ($S \times K = \text{riskvärde}$).

Skala för gradering av riskvärden

KONSEKVENSNÄR risken inträffar

0 Ingen/obetydlig	- behöver inte beaktas
1 Mindre	- konsekvenser kan omhändertas löpande
2 Måttlig	- konsekvenser kan innebära nya insatser/justeringar inom verksamheten
3 Betydande	- konsekvenser kan innebära ledningsbeslut för omprioriteringar, resurser och insatser
4 Allvarlig	- konsekvenser måste hanteras av ledning och kan innebära krishantering – stabsläge

SANNOLIKHET att risken förekommer eller inträffar (omfattning eller frekvens)

0 Osannolik	- behöver inte beaktas
1 Mindre sannolik	- förekommer knappast/inträffar sällan
2 Möjlig	- förekommer i mindre omfattning/inträffar vid enstaka tillfällen
3 Stor	- förekommer vanligen/inträffar regelbundet
4 Mycket sannolik	- förekommer i hög grad/inträffar oftast

Baserat på spridningen av riskvärden görs en indelning i tre risknivåer:

Nivåer	Värde* intervall	Antal	Område	Antal
Högsta nivå	12-16	1	Intern styrning och organisation	1
Högre nivå	9-11,9	11	Finansiering och ekonomi i balans	4
Medelnivå	6-8,9	17	Campus, lokaler och infrastrukturer	3
Totalt		29	Kompetensförsörjning och arbetsmiljö	7
			Forskning – inriktning och kvalitet	3
			Utbildning – utbud och kvalitet	3
			Stödverksamhet – nytta och kvalitet	4
			Säkerhet, dataskydd och krisberedskap	4

* Värde 9 – 16 = väsentliga risker

Värde < 6 beaktas inte/utgår (ej risk)

Bilaga Tabell KTH:s risker 2023 – från högsta till lägsta riskvärde

Risk för / att	Värde 2023
det saknas basfinansiering för fasta tjänster för undervisning och forskning	12,3
besparingar begränsar läraktiviteter och kvalitetsutveckling för framtidens utbildning NY	11,6
antalet doktorander minskar NY	10,9
utökade uppdrag och uppgifter orsakar överbelastning och stress, särskilt vad gäller lärare och doktorander	10,6
politiska beslut förändrar forskningsområden NY	10,6
högt beroende av stora privata forskningsfinansiärer inom vissa områden under längre perioder	10,5
obalans mellan anslagsfinansierad forskning och externfinansierad forskning med krav på samfinansiering ny formulering	10,2
prioritering av lärandemiljöer uteblir pga besparingar NY	9,9
kompetensbrist inom stödområden NY	9,9
förväntningar på verksamhetsstödet tillgänglighet och nytta inte kan tillgodoses med minskade resurser NY	9,3
bäst meriterade lärare och forskare inte kan rekryteras eller behållas, särskilt när det gäller kvinnor och inom spetsforskning	9,1
behovet av investeringar och IT-kompetens för digitalisering och funktionella IT-system överskrider interna resurser	9
merarbete och låg kvalitet på data och rapporter från föråldrade IT-system	8,9
utvecklad ekonomi- och verksamhetsstyrning försvårar hantering av resursfördelning, myndighetskapital och ett hållbart resursnyttjande NY	8,7
genomströmningen och andelen examinerade studenter är för låg	8,4
parallella förändringar och reformer kan medföra instabilitet och få oförutsedda konsekvenser NY	8,1
arbetsätt och strukturer utgör hinder för kvinnors meritering och ledarskap	8,1
utmaningar med obalanserad sammansättning av forskare, fakultet och adjunkter NY	7,6
arbetsmiljöproblem vid omorganisering och förändringar NY	7,5
oförändrat hög miljöpåverkan från tjänsteresor NY	7,4
negativ inverkan på verksamheten av konflikter, osäkerhet och våld i Sverige och omvärlden NY	7,4
JML-arbete nedprioriteras och försvagas NY	7,3
eftersatt och bristande säkerhetsskydd NY	7,2
låg säkerhetskultur ny formulering	7,2
IT-system och informationshantering utsätts för svåra störningar, skada eller förlust av information	7,2
otillräckligt arbets- och studiemiljöarbete – psykosocial och fysisk arbetsmiljö/labbmiljöer ny formulering	7
bristande samordning av kursutbud och resursnyttjande inom och mellan skolor NY	6,8
omlokalisering för att minska kostnader på sikt medför kritik, oro och konflikter NY	6,2
det saknas långsiktig och strategisk hantering av forskningsinfrastrukturer NY (återkommit)	6,2